یادداشت

از نیویورک تا تهران

تحسین پزشکیان کافی نیست، فرصت عمل بدهیم

امیرستاری‌سرای
وکیل پایه‌یک دادگستری و مدرس دانشگاه

گاهی یک سخنرانی بیش از آنکه برای مخاطب بیرونی پیام داشته باشد، آینه‌ای برای داخل کشور می‌شود. سخنرانی امسال مسعود پزشکیان در مجمع عمومی سازمان ملل از همین جنس بود؛ نطقی که در آن رئیس‌جمهور از ایرانِ مقتدر سخن گفت، از حق دفاع کشور کوتاه نیامد، بر برخورداری از دانش و فناوری صلح‌آمیز هسته‌ای تأکید کرد و هم‌زمان گفت ایران برای صلح از مذاکره نمی‌گریزد. مجموعه همین مواضع، واکنش‌هایی را فراتر از مرزبندی‌های معمول سیاسی در داخل برانگیخت. چهره‌هایی از جریان‌های متفاوت، از سخنان او با تعابیر مثبت یاد کردند.

این اتفاق را نباید صرفا یک حاشیه خبری دانست. اهمیت آن در این است که برای لحظه‌ای، سیاست داخلی از همان جایی عبور کرد که معمولا بیشترین اصطکاک را ایجاد می‌کند: جایی که نام رئیس‌جمهور و منافع ملی هم‌زمان در یک قاب قرار می‌گیرند. در نیویورک، پزشکیان فقط به عنوان رئیس یک دولت سخن نمی‌گفت؛ او در جایگاه نماینده جمهوری اسلامی ایران در برابر افکار عمومی جهان قرار داشت. طبیعی بود در چنین جایگاهی، دفاع از کشور و پاسخ به فشارهای خارجی، موضوعی فراتر از اختلافات جناحی باشد. اما نکته جالب‌تر اینجاست که بخشی از همان سخنان، از سوی کسانی مورد تحسین قرار گرفت که در تهران منتقد سیاست‌های دولت هستند.

پس یک پرسش ساده اما مهم شکل می‌گیرد: اگر سخن رئیس‌جمهور هنگامی که پشت تریبون سازمان ملل از ایران دفاع می‌کند، شایسته تحسین است، چرا وقتی به تهران بازمی‌گردد و می‌خواهد برای همان ایران تصمیم بگیرد، فرصت آزمودن برنامه‌هایش نباید فراهم باشد؟ قرار نیست از رئیس‌جمهور چک سفید امضا بگیریم. دولت باید نقد شود، پاسخ بخواهد، درباره تصمیم‌هایش توضیح دهد و در برابر نتایج عملکرد خود مسئول باشد. اما نقد با خنثی‌سازی فرق دارد. می‌توان با یک تصمیم مخالف بود، اما اجازه داد اجرا شود و بعد درباره نتیجه آن قضاوت کرد. می‌توان با دولت اختلاف داشت، اما اختلاف را به مانعی دائمی برای اداره کشور تبدیل نکرد.

شاید یکی از مشکلات سیاست در ایران همین باشد که گاهی «مخالفت با یک دولت» از یک موضع سیاسی به یک هدف تبدیل می‌شود؛ گویی هر دستاورد دولت، امتیازی برای رقیب است و هر ناکامی آن، فرصتی برای اثبات حقانیت منتقدان. اما واقعیت زندگی مردم چنین حساب‌وکتابی را نمی‌شناسد. تورم از جناح‌بندی سیاسی نمی‌پرسد. سرمایه‌گذاری منتظر حل اختلافات جناحی نمی‌ماند. بحران آب، انرژی، اشتغال، مهاجرت نخبگان و ده‌ها مسئله دیگر نیز برایشان تفاوتی ندارد که تصمیم درست را دولت گرفته یا منتقدان دولت. اگر سیاست خارجی دولت بتواند از یک بحران بکاهد، نتیجه آن به نام همه ایران ثبت می‌شود؛ اگر یک تصمیم اقتصادی به کاهش فشار بر مردم منجر شود، منفعت آن محدود به رأی‌دهندگان یک جریان سیاسی نیست. همان‌طور که اگر سیاستی شکست بخورد، هزینه آن را نیز همه خواهند پرداخت.

از این منظر، حمایت از دولت الزاما به معنای حمایت سیاسی از همه تصمیم‌های آن نیست. گاهی حمایت واقعی از یک دولت، دقیقا در این است که اجازه دهیم ایده‌هایش در میدان عمل سنجیده شود. آنچه نیاز داریم، نه دولت بی‌منتقد است و نه منتقدان بی‌دولت؛ چیزی میان این دو: دولتی که بتواند کار کند و جامعه‌ای سیاسی که بتواند هم‌زمان با کار دولت، بر آن نظارت کند. این نکته در سیاست خارجی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. پزشکیان در سازمان ملل تلاش کرد تصویری دووجهی از سیاست ایران ارائه دهد: کشوری که در برابر زور کوتاه نمی‌آید و در عین حال از گفت‌وگو فرار نمی‌کند. در سخنان او، مذاکره به معنای عقب‌نشینی نبود و ایستادگی نیز به معنای بستن درهای دیپلماسی تعریف نشد. همین ترکیب، از جمله مضامینی بود که در واکنش‌های مثبت داخلی به سخنرانی برجسته شد. اکنون سؤال این است که آیا می‌توان این منطق را از نیویورک به تهران آورد؟

اگر مذاکره در خارج از کشور، هنگامی که در خدمت منافع ملی تعریف می‌شود، قابل دفاع است، چرا گفت‌وگوی داخلی درباره شیوه اداره کشور نباید جدی گرفته شود؟ اگر از رئیس‌جمهور انتظار داریم در برابر فشار خارجی محکم بایستد، آیا نباید در داخل نیز به او امکان داد برنامه‌هایش را بدون اصطکاک‌های فرساینده اجرا کند؟

یادداشت کامل را در سایت شرق بخوانید

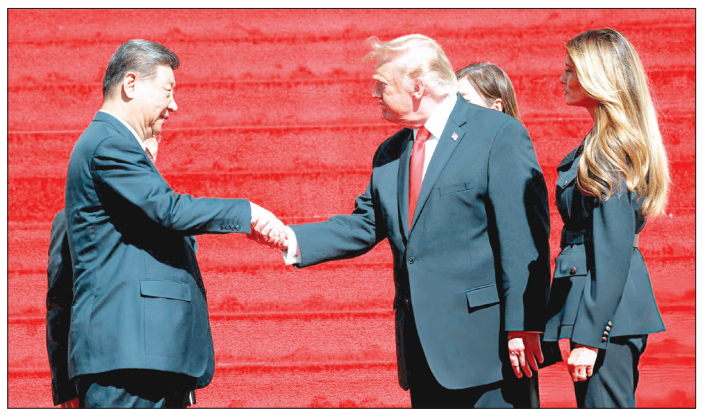

پکن روی ریل احتیاط

ادامه از صفحه ۲

چین پیش‌تر نیز اعلام کرده بود طرف‌های درگیر باید از تشدید تنش خودداری کرده و اختلافات را از مسیر سیاسی حل‌وفصل کنند. در مواضع رسمی پکن درباره هرمز نیز هم‌زمان سه اصل برجسته بوده است؛ پایان درگیری، احترام به حاکمیت کشورهای ساحلی و تضمین امنیت کشتیرانی و انرژی. این ترکیب، ماهیت محتاطانه سیاست چین را روشن‌تر می‌کند. پکن نمی‌خواهد جنگ به بحرانی تبدیل شود که منافع اقتصادی و انرژی آن را مستقیما تهدید کند؛ در عین حال، نشانه‌ای نیز از تمایل به پیوستن به فشار حداکثری واشینگتن علیه تهران ارائه نمی‌دهد. چین حتی در مواضع رسمی خود بر تقویت روابط راهبردی با ایران تأکید کرده و آن را «شریک راهبردی قابل اعتماد» خوانده است.

در این میان، یک ملاحظه راهبردی مهم نیز برای پکن وجود دارد؛ هرچه آمریکا برای مدت طولانی‌تری درگیر یک بحران نظامی پرهزینه در خاورمیانه باشد، بخشی از تمرکز و ظرفیت راهبردی واشینگتن در این منطقه باقی خواهد ماند. از این منظر، تداوم فشار بر آمریکا می‌تواند به‌طور غیرمستقیم فضای مانور بیشتری برای چین در رقابت گسترده‌تر خود با واشینگتن ایجاد کند؛ به‌ویژه در پرونده‌هایی مانند تایوان که از حساس‌ترین خطوط قرمز پکن محسوب می‌شود. اما همین‌جا تفاوت میان «استفاده از فرصت» و «پذیرش بی‌ثباتی» اهمیت پیدا می‌کند. چین نمی‌تواند خواهان بحرانی باشد که به جنگی فراگیر در منطقه، اختلال طولانی در بازار انرژی یا رویارویی مستقیم قدرت‌های بزرگ منجر شود. چنین وضعیتی می‌تواند هزینه‌های اقتصادی و امنیتی سنگینی برای خود چین ایجاد کند. بنابراین، آنچه از رفتار پکن برمی‌آید، تلاش برای نگه‌داشتن بحران در سطحی است که فشار بر آمریکا را افزایش دهد، اما از آستانه بی‌ثباتی کنترل‌ناپذیر عبور نکند. از همین رو، تأکید شی جین‌پینگ بر بازگشت تهران و واشینگتن به میز مذاکره را باید در چارچوبی گسترده‌تر دید. این موضع الزاما به معنای فاصله‌گرفتن چین از ایران نیست؛ همان‌طور که حمایت از مذاکره نیز به معنای همراهی با شروط واشینگتن نیست. پکن در واقع می‌کوشد هم‌زمان چند پرونده را مدیریت کند؛ روابط خود با آمریکا، مناسبات با ایران، روابط با کشورهای عربی خلیج فارس، امنیت تنگه هرمز و ثبات بازار جهانی انرژی.

هشدار اصلی برای تهران در همین نقطه نهفته است؛ چین در کنار ایران ایستاده، اما سیاست خارجی پکن در نهایت تابع منافع ملی چین است. حمایت سیاسی و دیپلماتیک پکن را نباید با تعهد به ورود مستقیم به جنگ یا پذیرش هزینه‌های نامحدود آن یکسان دانست. چین تاکنون مسیر کاهش تنش، مذاکره و امنیت منطقه‌ای را برگزیده و هم‌زمان روابط خود با تهران را حفظ کرده است. این همان سیاست محتاطانه‌ای است که به پکن اجازه می‌دهد از فشار ژئوپلیتیکی واردشده بر آمریکا بهره ببرد، بدون آنکه خود را در متن جنگ قرار دهد.

چین هم مخالف حملات بعدی به ایران است و هم بر حفظ روابط نزدیک با تهران تأکید دارد

سیدحسین موسویان، دیپلمات پیشین ایران، در تشریح برداشت خود از گفت‌وگوی اخیر رؤسای جمهور آمریکا و چین درباره ایران، از پنج موضع مشخص پکن در قبال تحولات جاری خبر داد. موسویان در مطلبی که در شبکه اجتماعی ایکس منتشر کرد، نوشت: «برداشت من از گفت‌وگوی اخیر رؤسای جمهور آمریکا و چین درباره ایران این است که پکن پنج نکته زیر را عنوان نموده است». به نوشته موسویان، نخستین موضع چین، مخالفت با پیوستن پکن به کارزار تحریم‌های اقتصادی جدید آمریکا علیه ایران است؛ کارزاری که واشینگتن از آن با عنوان «D-Day اقتصادی» و نام رسمی «عملیات طرد اقتصادی ایران» یاد می‌کند.

دومین موضع، به گزارش‌های منتشرشده در رسانه‌های غربی درباره کمک‌های نظامی، اطلاعاتی یا لجستیکی چین به ایران مربوط می‌شود. به گفته موسویان، پکن این گزارش‌ها را رد کرده است. سومین موضوع، به وضعیت تنگه هرمز مربوط است. بر اساس برداشت موسویان، چین بر ضرورت بازماندن این آبراه تأکید کرده، اما این موضع را در کنار دو ملاحظه دیگر مطرح کرده است که ناظر بر احترام به حاکمیت سرزمینی ایران و عمان و دیگری هم احیای تفاهم‌نامه اسلام‌آباد است. موسویان در ادامه نوشته است چهارمین موضع پکن، درخواست برای پایان‌یافتن جنگ آمریکا و اسرائیل علیه ایران و حرکت به سمت ایجاد سازوکاری برای «همکاری و امنیت جمعی» میان هشت کشور حاشیه خلیج فارس بوده است.

پنجمین نکته نیز به اعلام آمادگی چین برای ایفای نقش در روند دیپلماتیک بازمی‌گردد. به نوشته موسویان، پکن آمادگی خود را برای تسهیل مذاکرات با هدف دستیابی به توافقی میان ایران، آمریکا و کشورهای حوزه خلیج فارس اعلام کرده است. موسویان در جمع‌بندی برداشت خود می‌نویسد: مجموعه این مواضع، نشان داده است واشینگتن دریافته پکن با حملات بعدی آمریکا و اسرائیل علیه ایران نیز مخالفت و در عین حال، روابط نزدیک خود با تهران را حفظ خواهد کرد.

ادعای سی‌ان‌ان؛ ارزیابی‌های اطلاعاتی آمریکا از نقش چین در افزایش دقت حملات ایران

به دنبال تحلیل سیدحسین موسویان و بر اساس مجموعه‌ای از ارزیابی‌های اطلاعاتی اخیر آمریکا که چهار منبع آگاه در اختیار سی‌ان‌ان قرار داده‌اند، ارائه تصاویر ماهواره‌ای و برخی حمایت‌های اطلاعاتی از سوی طرف‌های چینی به ایران در ردیابی کشتی‌ها در تنگه هرمز و افزایش دقت حملات علیه مواضع و پایگاه‌های آمریکا در خاورمیانه کمک کرده است. این گزارش، پشتیبانی چین را یکی از عوامل افزایش تدریجی توان هدف‌گیری ایران در ماه‌های اخیر می‌داند؛ هرچند منابع آمریکایی تأکید کرده‌اند این تنها عامل مؤثر نبوده و تجربه رزمی نیروهای ایرانی و کمک‌های روسیه نیز در این روند نقش داشته‌اند. به گفته منابع سی‌ان‌ان، داده‌های جغرافیایی-مکانی چین به ایران امکان داده است حرکت کشتی‌ها و عملیات اسکورت آمریکا در تنگه هرمز را بهتر رصد کند. این اطلاعات همچنین به نیروهای ایرانی کمک کرده تا زمان مناسب برای به‌کارگیری پهپادهای جست‌وجوگر حرارتی را تعیین کنند؛ پهپادهایی که از فناوری نسبت ساده‌ای برخوردارند و امکان هدایت آنها پس از پرتاب محدود است. در این روش، تعداد زیادی پهپاد به سمت محدوده‌ای مشخص اعزام می‌شوند تا بخشی از آنها بتوانند به امضای حرارتی کشتی‌ها قفل شوند.

مقام‌های آمریکایی همچنین مدعی‌اند داده‌های ماهواره‌ای چین در حمله ماه جولای به یک پایگاه آمریکا در اردن نقش تعیین‌کننده‌ای داشته است؛ حمله‌ای که به کشته‌شدن سه نظامی آمریکایی منجر شد و به باور برخی مقام‌های آمریکایی، دقت آن فراتر از توان معمول ایران بوده است. با این حال، واشینگتن درباره دامنه و ماهیت دقیق حمایت چین اختلاف‌نظر دارد و مشخص نیست این کمک‌ها با دستور مستقیم دولت چین یا با اطلاع و اجازه ضمنی آن انجام شده است. چین نیز این اتهام‌ها را تأیید نکرده و بر پایبندی خود به تعهدات بین‌المللی تأکید کرده است.

در همین حال، مقام‌های آمریکایی می‌گویند ایران طی ماه‌های جنگ توانسته تاکتیک‌ها و قابلیت‌های نظامی خود را با شرایط جدید میدان نبرد تطبیق دهد. گزارش سی‌ان‌ان به نقش احتمالی چین در حوزه‌هایی مانند تصاویر ماهواره‌ای، سامانه‌های پدافند هوایی و تأمین قطعات دوکاربردی نیز اشاره می‌کند. دولت ترامپ پیش‌تر سه شرکت ماهواره‌ای چینی را تحریم کرده و گفته بود تصاویر ارائه‌شده از سوی آنها امکان حملات ایران علیه نیروهای آمریکایی را فراهم کرده است. هم‌زمان، مقام‌های آمریکایی از افزایش آسیب‌پذیری نیروهای خود در برابر موشک‌ها و پهپادهای ارتفاع پایین و متوسط ابراز نگرانی کرده‌اند؛ موضوعی که به افزایش سامانه‌های دفاعی و جابه‌جایی برخی نیروها، تجهیزات و تأسیسات آمریکا در منطقه منجر شده است. در مجموع، روایت سی‌ان‌ان بر این ارزیابی استوار است که افزایش تجربه رزمی ایران، پشتیبانی خارجی و دسترسی به داده‌ها و تجهیزات جدید، در کنار سازگاری تاکتیکی نیروهای ایرانی، موجب بهبود توان این کشور در هدف‌گیری و تهدید نیروها و دارایی‌های آمریکا در منطقه شده است.

ترامپ پیشنهاد آتش‌بس هفت‌روزه ایران را رد کرد؛ احتمال ازسرگیری حملات پس از انتخابات میان‌دوره‌ای

در میان خطوط این اخبار و تحلیل‌ها، نباید از سناریوهای بدبینانه و پیامدهای احتمالی آن برای پکن غفلت کرد؛ به‌ویژه آنکه اگر دور تازه‌ای از جنگ آغاز شود، چین ناگزیر خواهد بود درباره سطح و حدود واکنش خود تصمیمی راهبردی اتخاذ کند. این پرسش اکنون اهمیت بیشتری یافته است که آیا پکن همچنان بر مدار احتیاط دیپلماتیک حرکت خواهد کرد یا در برابر یک رویارویی جدید، سیاستی فعال‌تر در پیش خواهد گرفت؟ این مسئله زمانی جدی‌تر می‌شود که تازه‌ترین گزارش‌ها از افزایش احتمال بازگشت به گزینه نظامی حکایت دارد. مقام‌های آمریکایی به وال‌استریت ژورنال گفته‌اند دونالد ترامپ پیشنهاد ایران برای برقراری آتش‌بس هفت‌روزه را نپذیرفته است؛ پیشنهادی که در صورت توافق، می‌توانست به بازگشایی تنگه هرمز و ازسرگیری مذاکرات هسته‌ای تهران و واشینگتن منجر شود. از این منظر، آزمون واقعی چین شاید نه در مواضع دیپلماتیک، بلکه در مواجهه عملی با دور تازه‌ای از بحران آشکار شود. بر اساس این گزارش وال‌استریت ژورنال، تهران در پیشنهادش خواستار توقف محاصره دریایی، آزادسازی بخشی از دارایی‌های مسدودشده ایران و رفع تحریم‌های مربوط به صادرات نفت شده است. در مقابل، ایران متعهد می‌شد تنگه هرمز را بازگشایی کند و گفت‌وگو درباره برنامه هسته‌ای را از سر بگیرد.

منابع آمریکایی می‌گویند ترامپ در مواضع علنی خود ابراز امیدواری کرده است ایران پس از انتخابات میان‌دوره‌ای آمریکا برای رسیدن به توافقی درباره برنامه هسته‌ای وارد مذاکره شود، اما در جلسات خصوصی نسبت به پذیرش شروط مدنظر واشینگتن از سوی تهران ابراز تردید کرده است. به گفته این منابع، ترامپ به اعضای تیم خود گفته است ازسرگیری حملات علیه ایران پس از انتخابات میان‌دوره‌ای همچنان یکی از احتمالات پیش‌رو است. با این حال، مشخص نیست عملیات احتمالی در چه سطح و با چه ابعادی انجام خواهد شد. وال‌استریت ژورنال گزارش داده است ترامپ برای بازگشت به یک عملیات نظامی گسترده علیه ایران همچنان ملاحظاتی دارد. یکی از عوامل مطرح‌شده در این زمینه، کاهش ذخایر مهمات آمریکا و تمایل واشینگتن به حفظ بخشی از این ذخایر برای مواجهه با بحران‌های احتمالی دیگر عنوان شده است. ترامپ پیش از این نیز بارها از احتمال انجام حملات گسترده با هدف شکستن بن‌بست در مذاکرات تهران و واشینگتن سخن گفته بود، اما به نوشته این روزنامه، شماری از تهدیدهای شدیدتر او تاکنون به اقدام نظامی منجر نشده است.

وال‌استریت ژورنال همچنین هشدار داده است موضع فعلی ترامپ می‌تواند شرایط شکننده میان جنگ و مذاکره را بار دیگر به سمت تشدید درگیری‌ها سوق دهد. با این حال، مقام‌های آمریکایی تأکید کرده‌اند موضع رئیس‌جمهور آمریکا ممکن است در هفته‌های آینده و متأثر از تحولات جنگ و نتایج انتخابات میان‌دوره‌ای تغییر کند. در همین حال، یک مقام آمریکایی به وال‌استریت ژورنال گفته است تماس‌های غیرمستقیم میان تهران و واشینگتن همچنان از طریق واسطه‌ها ادامه دارد و موضوع برنامه هسته‌ای نیز در این گفت‌وگوها مطرح است. به گفته این مقام، تلاش واشینگتن برای فراهم‌کردن امکان عبور نفتکش‌ها از تنگه هرمز باعث شده است آمریکا فوریت کمتری برای دستیابی به توافق با ایران احساس کند. هم‌زمان، قطر و شماری دیگر از میانجی‌های منطقه‌ای در حاشیه نشست‌های مجمع عمومی سازمان ملل تلاش می‌کنند مسیر گفت‌وگو میان ایران و آمریکا را دوباره فعال کنند. منابع مطلع می‌گویند ایران در نشست روز یکشنبه در قطر، پیشنهاد آتش‌بس هفت‌روزه را مطرح کرده است؛ پیشنهادی که می‌تواند مقدمه‌ای برای توقف درگیری‌ها و بازگشت دو طرف به میز مذاکره باشد. بر اساس این طرح، آمریکا باید محاصره دریایی ایران را لغو کند، بخشی از دارایی‌های مسدودشده تهران را آزاد کند و محدودیت‌های مربوط به صادرات نفت ایران را کاهش دهد. در مقابل، ایران تنگه هرمز را بازگشایی خواهد کرد و مذاکرات درباره برنامه هسته‌ای را از سر می‌گیرد. با این حال، مقام‌های آمریکایی به ایران و میانجی‌ها اعلام کرده‌اند ترامپ در شرایط فعلی قصد ندارد محاصره دریایی را لغو کند. روایت وال‌استریت ژورنال حاکی از آن است که مقام‌های آمریکایی همچنان امیدوارند ادامه فشارهای اقتصادی، تهران را به پذیرش توافقی بر مبنای شروط مدنظر واشینگتن سوق دهد.

یک مقام آمریکایی نیز در گفت‌وگو با شبکه «سی‌ان‌ان» درباره پیشنهاد جدید تهران گفت واشینگتن از طریق واسطه‌ها گفت‌وگوهای سازنده‌ای با ایران داشته و رایزنی درباره مسائل هسته‌ای همچنان ادامه دارد. این مقام آمریکایی همچنین درباره وضعیت تنگه هرمز گفت واشینگتن خود را در «موقعیت بسیار قدرتمندی» می‌داند و به همین دلیل برای رسیدن به توافق با تهران عجله‌ای ندارد. پیش از این نیز سیدعباس عراقچی، وزیر امور خارجه ایران، از پیشنهاد هفت‌روزه تهران برای بازگشایی تنگه هرمز و ازسرگیری مذاکرات با هدف دستیابی به توافقی برای پایان جنگ خبر داده بود. از همین منظر، اگر سیاست آمریکا واقعا به سمت دور تازه‌ای از فشار حداکثری و گزینه نظامی حرکت کند، رفتار چین به یکی از متغیرهای تعیین‌کننده معادله جدید تبدیل خواهد شد؛ نه لزوما به این معنا که پکن وارد جنگ شود، بلکه از آن رو که میزان استفاده چین از ظرفیت دیپلماتیک، اقتصادی و بین‌المللی خود می‌تواند بر هزینه‌ها و دامنه بحران اثر بگذارد. نقطه کنونی در واقع آزمون این پرسش است که احتیاط چین تا کجا ادامه خواهد یافت و در چه نقطه‌ای، منافع مستقیم پکن در امنیت انرژی، ثبات منطقه‌ای و حفظ روابط با تهران، آن را به سمت سیاستی فعال‌تر سوق خواهد داد. اینجاست که «احتیاط» چین دیگر صرفا یک ویژگی دیپلماتیک نیست و به متغیری راهبردی در سرنوشت مرحله بعدی بحران ایران و آمریکا تبدیل می‌شود.

جدول ۵۴۱۷ طراح: بیژن گورانی

افقی:
۱- جامه پشمی دستباف- دریغ است کنام پلنگان و شیران شود- قسمت پایینی شلوار ۲- همدم و مونس- متداول- بدون برنامه‌ریزی ۳- اثری به قلم شاتو بریان فرانسوی- از ورزش‌های نوین ۴- یکی از پنج آواز موسیقی سنتی ایرانی- بازگرداندن- پارچه کهنه ۵- پاسخ منفی- ضمیمه‌شده- برجسته ۶- سرور و آقا- زمین پست اشباع‌شده از رطوبت- بوی رطوبت ۷- عیب و ننگ- نیش او نه از ره کین است- محدوده تور والیبال را مشخص می‌کند ۸- همدم- دامپزشک- صورت اسامی ۹- پارچه ابریشمی رنگین- فرومایه- مقعر ۱۰- دریا- بادی که سرعت آن زیاد است- رابطه علت و معلولی میان دوچیز ۱۱- نرم‌افزاری برای طراحی و نقشه‌کشی- عایق حرارت و رطوبت- دوتا نون ۱۲- قوم زردپوست جنوب شرق آسیا- ارابه- گناهکار ۱۳- از رشته‌های ورزش قایقرانی- خبرنامه ۱۴- پرنده‌ای با پاهای بلند- اصرار بر انجام کاری- اعلان ۱۵- گروی- قیادت- نهایت آرزو.

عمودی:
۱- دروغ- صدمین سوره قرآن- قومی ایرانی ۲- افسارگسیخته- همراه فلان- طلاق ۳- مشگین‌شهر سابق- سیاهرگ- ساز پرویز یاحقی ۴- از باب‌های ثلاثی مزید در زبان عربی- آواز مجالس مذهبی در بلوچستان- یک نفر ۵- خبر، آگاهی- پرستش خداوند ۶- نمک‌ها- ماهی استخوانی خلیج فارس- نوعی میمون ۷- چین و چروک پوست- هوای گرفته- مقبره امامان و بزرگان دین ۸- خاک سرخ- حیوان معروف همسایگی آلمان و چک ۱۳- استان- احسان- همراه عروس ۱۴- روستای گردشگری مازندران- سامانه‌ای در سیستم بانکی برای انتقال پول- قصد و اراده ۱۵- ضمیر مؤنث عربی- بسیار مرموز و حیله‌گر- پایان، انتها مکزیک- درون دهان ۹- برتری- نوعی بیماری ویروسی که سیستم دفاعی بدن را مختل می‌کند- واحد پول اتیوپی ۱۰- سمبل- خروس جنگی- مدخل ۱۱- پنهان‌کردن- دچار نقص عضو ۱۲- بابا- قتلگاه- کشوری اروپایی در

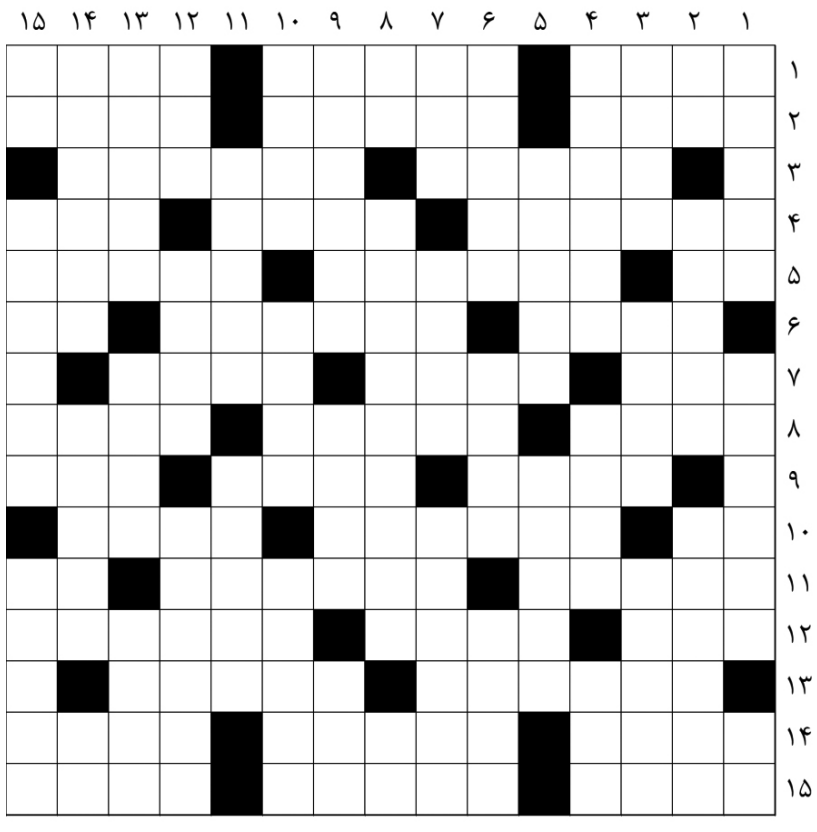

حل سودوکو ۴۴۱۲

۱	۶	۸	۳	۴	۵	۲	۷	۹
۲	۷	۴	۹	۶	۱	۵	۸	۳
۳	۹	۵	۲	۷	۸	۱	۶	۴
۴	۲	۳	۸	۱	۷	۶	۹	۵
۸	۱	۹	۵	۳	۶	۷	۴	۲
۷	۵	۶	۴	۲	۹	۸	۳	۱
۵	۳	۷	۶	۹	۲	۴	۱	۸
۶	۴	۲	۱	۸	۳	۹	۵	۷
۹	۸	۱	۷	۵	۴	۳	۲	۶

۳	۲	۴	۷	۱	۸	۵	۶	۹
۸	۷	۶	۴	۵	۹	۳	۲	۱
۹	۱	۵	۳	۶	۲	۸	۷	۴
۲	۴	۳	۶	۹	۵	۷	۱	۸
۱	۶	۹	۸	۲	۷	۴	۳	۵
۵	۸	۷	۱	۳	۴	۲	۹	۶
۶	۹	۸	۵	۷	۳	۱	۴	۲
۷	۵	۲	۹	۴	۱	۶	۸	۳
۴	۳	۱	۲	۸	۶	۹	۵	۷

حل جدول ۵۴۱۶

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	م	ر	ا	م	■	ب	ا	د	س	ن	چ	■	و	ح	د
۲	ی	ا	ب	ن	د	ه	■	پ	ی	د	ا	ه	ر	و	ی
۳	ا	ج	ل	ا	ل	■	س	ر	د	م	■	ز	ن	ا	ر
۴	ن	ی	ا	■	ف	ا	ر	س	■	ج	ر	ا	ی	د	■
۵	ب	■	غ	ض	ر	و	ف	■	س	و	س	و	■	ن	ت
۶	ر	ش	■	خ	ی	ر	ه	س	ر	■	م	ه	ل	ک	ه
۷	■	م	ص	ی	ب	ت	■	ا	ی	س	■	ی	ا	و	چ
۸	ح	س	ا	م	■	و	س	ت	ر	ن	ک	■	ر	ن	د
۹	ر	و	ی	■	ص	ن	ا	ر	■	ک	ا	ل	و	ا	■
۱۰	ک	م	ب	و	د	■	ق	ا	ب	ل	م	ه	■	م	ی
۱۱	ت	و	■	س	ف	ت	ه	■	د	ا	د	ر	س	■	ک
۱۲	■	ل	ا	ت	ی	ن	■	چ	و	خ	ا	■	م	ج	د
۱۳	ج	ا	د	و	■	گ	ا	ه	ی	■	د	و	ی	د	ن
۱۴	ا	ن	ا	ک	و	ن	د	ا	■	ا	ی	ج	ر	و	د
۱۵	ن	ا	ب	■	ک	ا	م	ر	و	ا	■	ه	ا	ل	ه

سودوکو سخت ۴۴۱۳

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو
۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.
۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

۶	۷	۸						
۵	۴			۳			۷	۹
			۵					
۷						۹	۶	
		۲		۴		۵		
	۵	۶						۲
					۷			
۹	۶			۸			۴	۳
						۷	۹	۵

سودوکو ساده ۴۴۱۳

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو
سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

۵		۲		۳		۷		
۹		۴		۷	۲			۳
				۶	۵			
۷				۱	۶	۳		۲
۲			۷		۳			۱
۶		۱	۸	۲				۷
			۳	۹				
۴			۲	۸		۹		۶
		۷		۵		۲		۴